



שיעורי רשק תורה

# היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת בשלח ט שבט תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים סה ירושלמי: ערלה ה

## נושאי הדף בעלון

שהייה במליקה, ומוליך ומביא בשחיטה בלי לחתוך.....זבחים סה

אם יש מצוה לתת נבילה לגר.....זבחים סו

שטרי הדיטות על גבי הכותל בשבת, יתרון שני שינויים.....זבחים סה

ש"ץ סומא ובעל מום.....זבחים סו

קידוש ביין שריחו רע, חומר 'הקריבהו נא לפחתך'.....זבחים סז

אכילת חצי שיעור בגיד הנשה ושלא בבת אחת.....זבחים סח

בני מעיים בבהמה טהורה הנראים כבהמה טמאה.....זבחים סט

כפתור ופרח.....עמוד 5

## ולא שמעו אל משה ויותירו אנשים ממנו עד בקר..

ברש"י: דתן ואבירים.

הנה דתן ואבירים מצאנו בהם שהיו בעלי מחלוקת, ולכן בכל מקום שאנו מוצאים אנשים המעורבים במחלוקת, דין הוא שנאמר כי הם אותם שמצאנו כבר בהם שמקולקלים בדבר זה. אבל בחטא זה שעברו על ציווי משה רבנו שלא להותיר מן המן ליום המחרת, איזו שייכות יש לזה למדות הרעות שנתפרסמו בהן דתן ואבירים, ומדוע יש לנו לומר כי הם היו המותירים.

אלא שכבר למדנו, שבתוך מעלותיו של המן היה גם הבאת שלום בין אדם לחברו. וכן שנינו במסכת יומא (עה א). תניא, ר' יוסי אומר, כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין, כך המן מגיד להם מה שבחורין ומה שבסדקין. כיצד, שנים שבאו לפני משה לדין, זה אומר עבדי גנבת, וזה אומר אתה מכרתו לי, אמר להם משה, לבקר משפט. למחר, אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון, בידוע שזה גנבו. אם נמצא בבית רבו שני, בידוע שזה מכרו לו (ועיין שם עוד בגמרא).

אולם ההוכחה מירידת המן, היתה רק מפני שאי אפשר היה להניח מיום אחד למחרתו, ולכן חייב היה המן לרדת עומר יום ביומו. אם אפשר היה להותיר מיום ליום, לא היתה הוכחה ממה שירד עומרו של העבד בבית רבו ראשון, דשפיר יוכל לטעון בעל דינו, כי מה שמראה הרב הראשון שירד עומר נוסף בביתו, הוא לצורך פרנסת הרב עצמו ביום המחרת, ומה שנחסר ממנו עומרו של העבד, מפני שביום אתמול קבלתי גם לצורך סעודת היום.

המאבק להוכיח כי אשר להניח מן המן מיום אחד למחרתו, היה מעין מלאכתם הראשונה של דתן ואבירים, כי בעוד עמדה במן תכונתו שלא להשרד ליום המחרת לא היה ביכלתם לנצל כל סכסוך כדי לחרור ריב ומחלוקת.

חתם סופר



שהייה במליקה, ומוליך ומביא בשחיטה בלי לחתוך

נחלקו הראשונים בדין מליקה, שהוא דרך שחיטתם של העופות שהוקרבו בבית המקדש, אם גם בו פוסלת שהייה שהפסיק באמצע המליקה, כמו שהיא פוסלת בשחיטה, או שאינה פוסלת במליקה. דעת הר"ן (חולין כ. ד"ה וכדרב) בשם הרא"ה ועוד ראשונים, ששהייה פוסלת במליקה, ודעת הרשב"א (חולין שם ד"ה וכדרב), שכל הלכות שחיטה אינן נוהגות במליקה, דהיינו שהייה דרסה חלדה שפוסלים בשחיטה אינם פוסלים במליקה.

והוכיחו בקבא דקשייטא (קושיא טו) ובחידושי הגרעק"א (חולין שם ד"ה מאי ראשו) מסוגייתנו כדעת הר"ן ששהייה פוסלת במליקה, מדברי רבא שאמר שנחלקו תנאים במי שמלק עולת העוף, שצריך למלוק בה את שני הסימנים, ושהה בין סימן לסימן, ת"ק סובר שכיון שחטאת העוף די לה בשחיטת סימן אחד, הרי מעשה השחיטה נגמר בסימן זה, ומה שצריך למלוק בעוף את שני הסימנים אינו מדין השחיטה אלא מדין אחר שצריך להבדיל הראש מן הגוף, ולכן אם שהה בין סימן ראשון לסימן שני לא פסל את המליקה. ור' אלעזר ב"ר שמעון סובר ששהייה בין סימן לסימן פוסלת בעולת העוף. ומוכח שלדברי הכל שייך פסול שהייה גם במליקה, אלא שנחלקו אם גם הסימן השני הוא מכלל מעשה המליקה, אבל במעשה המליקה עצמו ודאי שהייה מעכבת ופוסלת, ומפורש כדברי הר"ן ושלא כדברי הרשב"א. וראה בקבא דקשייטא הנדפס מחדש עם תירוצים, שהאריך וליקט מתירוצי האחרונים לקושיא זו.

ולנידון זה אם שהייה פוסלת במליקה יש גם נפקא מינא לדינא לענין שחיטה בזמן הזה, אף על פי שאין לנו מליקת קדשים בזמן הזה, וכמו שכתב בקבא דקשייטא. שהנה כתב בתבואות שור (סי' כג ס"ק טו), שהחותך בסכין רע ומתעסק בו כל היום, שכתבו הראשונים ששחיטתו כשירה אם לא שהה באמצע, זהו דווקא אם שוחט בכל פעם מעט, ויחתוך תמיד, אבל אם אינו חותך, אע"פ שמוליך ומביא עד שיחתוך, מ"מ באותו הזמן שלא חתך הרי זו שהייה, כמו שמשמע מדברי רבינו ירוחם (נתיב טו ח"ג), והובאו דברי רבינו ירוחם בפרי חדש (סי' כג ס"ק יב) וכתב שהוא פשוט. וכ"כ בפרי תואר (שם ס"ק יא) שלא ישהה בהולכות והבאות מבלי שיחתוך כל שהוא בדרך הולכה ובדרך הבאה.

אך בשו"ע הרב (שם סק"ב) כתב שאם הביא והוליך על הסימנים אלא שלא חתך כלום, כגון שהסכין רעה אינה נקראת שהייה כלל, מאחר שעסוק בשחיטת הסימנים ומוליך ומביא עליהם לשוחטם, ורק אם הגביה את הסכין מעט הרי זו שהייה. והוכיח כן מדברי רש"י (חולין לב. ד"ה כשירה) והר"ן (ז: ד"ה אמר).

וכתב בקבא דקשייטא שמדברי הר"ן ששהייה פוסלת במליקה ומסוגייתנו שמוכח כדבריו, מוכח כדברי שו"ע הרב ושלא כתבואות שור. שהרי במליקה הוא דורס בכח בצפרניו לפסוק המפרקת והסימנים, וידוע שהפסיקה נעשה ברגע זה, ובזה לא שייך לחתוך מעט מעט, וא"כ יפסול תמיד אם לא פסק הסימנים תיכף אחר המפרקת בשהייה משהו, וזה לא מצינו, וע"כ שכיון שעוסק בדחיקה הרי הוא כעוסק בשחיטה ואין זו שהייה, ואם כן מוכח שהעוסק בשחיטה אף על פי שאינו חותך אין זו שהייה. וע"ע במהרש"ם (שו"ת ח"ו סי' נח).

אם יש מצוה לתת נבילה לגר

נאמר בתורה בענין מליקת חטאת העוף (ויקרא ה ח) 'ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל', ופירשו חכמים שאסור להבדיל את ראש העוף מגופו בחטאת העוף, ואם הבדיל פסל את הקרבן ולוקה על לאו זה, וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ז ה"ו). אך בסוגייתנו הובאה דעת ר' אלעזר ב"ר שמעון שסובר שאפשר להבדיל בחטאת העוף, ומה שנאמר 'לא יבדיל' פירושו שאין צריך להבדיל, אבל אם רוצה להבדיל הרשות בידו. וכתבו התוספות (סו. ד"ה אלא), שבכל מקום שכתוב בתורה לא תעשה, פשוט שהכוונה היא שאסור לעשות כן, ולא שאינו צריך לעשות כן, אבל כאן סובר ר' אלעזר ב"ר שמעון שפירוש הפסוק הוא שאינו צריך להבדיל, כיון שהיה מקום מסברא לומר שצריך להבדיל כיון שצריך לדם, ולכן יש לפרש את כוונת הכתוב שבא לומר רק שאינו צריך להבדיל אבל הרשות בידו להבדיל אם רוצה. והוא הדין לכל מקום שבו מסברא היה מקום לומר שחייב לעשות דבר מסוים, ובא הכתוב לומר שלא יעשה כן, יש לפרש כוונת הכתוב לומר שאין צריך לעשות, ואין מפרשים אותו ללאו, דהיינו שאסור לו לעשות.

על פי יסוד זה כתב בשואל ומשיב (שו"ת קמא ח"ג סי' כ) ליישב דעת רוב מוני המצוות שלא מנו מצוה לתת נבילה לגר ולמכור אותה לנכרי, שהרי כתוב (דברים יד כא) 'לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי', וכמו שמנה הר"ש אבן גבירול באזהרותיו (אות עז). והרשב"ץ בזוהר הרקיע (אות עז) חלק על הר"ש אבן גבירול, וכתב שאין בזה מצוה כלל, אלא רק להקדים נתינה לגר למכירה לנכרי. [כמו שמנה הסמ"ק (מצוה רמ) מצוה לתת נבילה לגר תושב, שנאמר 'לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה', ואמרו חכמים להקדים נתינה לגר למכירה לנכרי]. וצריך טעם למה לא מנו מוני המצוות מצוה זו לתת הנבילה לגר.

וכתב בשואל ומשיב לבאר על פי יסוד התוספות הנזכר, שבכל מקום שיש מקום מסברא לומר שצריך לעשות דבר מה, וכתוב בתורה שלא לעשותו, מבארים כוונת הכתוב שאין צריך לעשותו, ולא שיש איסור לאו במעשה זה. ונראה שהוא הדין להיפך, שבמקום שיש מקום מסברא לומר שאסור לעשות דבר מה, וכתוב בתורה לעשותו, יש לבאר כוונת הכתוב שמוותר לעשותו, ולא שיש מצות עשה במעשה זה. ומטעם זה פירשו הראשונים שאין מצוה בנתינת הנבילה לגר, משום שהיה מקום מסברא לומר שאסור לתת נבילה לגר תושב, והוצרך הכתוב לחדש שמוותר לתת לו אותה, ואם כן אין כוונת הכתוב לצוות לתת לו הנבילה אלא להתיר את הנתינה בלבד.

והגרי"פ פערלא (במבוא לביאורו לשה"מ לה"ס ג סי' ו) דן בזה, והביא שדעת הבה"ג וכן משמע מהמכילתא ומפירש"י כדעת הר"ש אבן גבירול למנות נתינת הנבילה לגר במנין המצוות, והראב"ע כבר חולק עליהם במה שכתב ביסוד מורא (שער ב פי"ד) שיש שהכניסו במצוות מה שהוא רשות, כמו 'לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי', וכן מה שנאמר בבשר טריפה (שמות כב ל) 'לכלב תשליכון אותו'. וחלק וכתב שכוונת הכתוב היא ליתן טעם על מה שכתוב בתחילת הפסוק 'ואנשי קודש תהיון לי', שבשר שנטרף איננו למאכלך רק לכלב השומר צאנך תשליכנו, וכוונתו לומר שאין נתינת נבילה לגר וטריפה לכלב מצוה, אלא רשות, וכוונת התורה לחדש שלא תאמר שאסורים בהנאה ואסור להשליכם לכלבו השומר צאנו שפרנסתנו מוטלת עליו ונהנה בכך, וכן אסור לתתם לגר, אבל לעולם אין מצוה בדבר.

שטרי הדיוטות על גבי הכותל בשבת, יתרון שני שינויים

כתב בשו"ע (או"ח סי' שז סי"ב), שאם זימן אורחים והכין להם מיני מגדים, וכתב בכתב כמה זימן וכמה מגדים הכין להם, אסור לקרותו בשבת, אפילו אם הוא כתוב על גבי כותל גבוה הרבה, משום גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהיינו שטרי חובות וחשבונות, אבל אם חקק בכותל חקיקה שוקעת, מותר. אבל בטבלא ופנקס אפילו אם הוא חקוק, אסור לקרותו.

וביאר במחצית השקל (ס"ק יז), שאם היה כתוב על גבי הכותל בכתיבה שאינה חקיקה שוקעת, אף על פי שהכותל אינו דומה לשטר, שהשטר מיטלטל ממקום למקום והכותל אינו מיטלטל, מכל מקום אין זה אלא היכר אחד, והיכר אחד אינו מספיק. וכן אם היה חקוק על גבי טבלא ופנקס, אף על פי שהוא חקוק בחקיקה שוקעת, כיון שאין זה אלא היכר אחד להבחין בינו לבין שטרי הדיוטות שהם כתובים בכתב ואינם בחקיקה, אין היכר זה מספיק. ורק אם היה חקוק על גבי הכותל, שיש שני ענייני היכר, האחד ששטר הוא ברשימה שאינה שוקעת וכאן ישנה חקיקה שוקעת, והשני, ששטר מיטלטל וכאן הכתב הוא על גבי כותל שאינו מיטלטל, מועילים שלא יחליף ביניהם ובזה לא גזרו חכמים.

וכתב בעל דובב משרים (הו"ד בקובץ ישורון ח"ד עמ' קצט) שיסוד לסברא זו, ששני היכרים מועילים במקום שאחד אינו מועיל, יש ללמוד מסוגייתנו. שבגמרא הובאה דעת רבי יהושע, שסובר שעולת העוף שעשאה למטה מחוט הסיקרא במקום לעשותה למעלה, וגם כל מעשיה עשה כמעשה חטאת לשם חטאת, כשירה היא שמכיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף, שהרי כל עשיותיה היו כשל חטאת העוף. ואמר רב אשי, שדין זה הוא דווקא בעולת העוף שעשאה למטה כמשפט חטאת העוף, אבל חטאת העוף שעשאה למעלה ככל משפטי עולת העוף פסולה היא, ואינה נמשכת להיות עולת העוף. והטעם, משום שעולת העוף הכשרה הוא במליקת שני הסימנים, וחטאת העוף הכשרה במליקת סימן אחד. והמליקה כשירה בכל מקום, הן למעלה מחוט הסיקרא והן למטה. ולכן, כשמלק סימן אחד של עולת העוף למטה, לא הוקבעה להיות עולה, שהרי עולה צריכה מליקת שני הסימנים, ולכן נמשכת היא להיות חטאת כיון שעשה כל מעשיה לשם חטאת. אבל חטאת העוף שמלקה למעלה, כיון שמלק סימן אחד הרי היא כבר חטאת העוף משום שהמליקה כשירה בכל מקום, ופסולה כיון שעשאה לשם עולה, ושוב אינה נמשכת אח"כ להיות עולה. וכתבו התוספות (ד"ה ועולת העוף) בשם ה"ר חיים, שכלל זה היא בידך, שלעולם אין הקרבן נמשך להיעשות קרבן אחר אלא מחמת שני טעמים שממשיכים אותו, דהיינו שעשה שני מעשים הפסולים בקרבן הראשון וכשרים בשני, ועל ידי שניהם יש היכר שהקרבן הוא הקרבן השני. ולכן בעולה צריכים שני טעמים, האחד שהיא פסולה למטה, והשני שהכשרה בשני סימנים והוא מלק רק סימן אחד. אבל חטאת העוף שעשאה למעלה כיון שיש רק היכר אחד שמלקה למעלה, אין היא נמשכת לשם עולה.

וכתב בעל הדובב משרים, שמדברי ה"ר חיים בפירוש סוגייתנו מוכח כדברי המחצית השקל, שפעמים שהיכר אחד אינו מועיל, ושני ענייני היכר הם המושכים את הדבר. ועל פי זה העיר על מה שכתב המג"א (סי' שכא סק"ט) בפשיטות, שמה שכתב בשו"ע (שם ס"ז) שצריכים לעשות שינוי כשבאים לדון פלפלים בשבת, שידוכם בקת של הסכין ובקערה, הפירוש הוא שצריך לעשות שינוי אחד, או בקת הסכין או שידוכם בשולי הקערה.

ש"ץ סומא ובעל מום

נחלקו הראשונים בדינו של סומא, אם כשר לרדת לפני התיבה כשליח צבור. ברי"ף (מגילה טו.) [לגירסת הספרים שלפנינו] כתב, סומא פורס על שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו.

וכן מפורש במדרש תנחומא (תולדות ז), ילמדנו רבינו סומא מהו שיעבור לפני התיבה להוציא את הצבור, כך שנו רבותינו סומא פורס על שמע ומתרגם, אבל אינו עובר לפני התיבה ואינו קורא בתורה ואינו נושא את כפיו, רבי יהודה אומר כל מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרס על שמע מפני שנראה כמעיד עדות שקר, שהוא אומר ברוך יוצר המאורות והוא לא ראה מאורות מימיו, אתה מוצא כל מי שנתייסם בעיניו כאלו הוא מת.

אך בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' רמה) כתב בשם רב נטרונאי, מאור עינים מותר לירד לפני התיבה ולפרש על שמע ולתרגם. וכן כתב הרמב"ם (תפילה פ"ח ה"ב), הסומא פורס על שמע ונעשה שליח ציבור. וכן פסק בשו"ע (או"ח סי' נג סי"ד).

והנה במגן אברהם (סי' נג סק"ח) כתב בשם ילקוט (תהלים רמז תשכז), שמי שנפלו זרועותיו מותר להיות ש"ץ, שדרך הקב"ה להשתמש בכלים שבורים, אך הביא שבזוהר (ח"ג אמור צ:): מבואר, שמה שהקב"ה משתמש בכלים שבורים היינו במי שגופו שלם אלא שהוא דכא ושפל רוח, אבל מי שיש בו מום הוא פגום, ולכן כהן בעל מום פסול לעבודה. וכתב המג"א שא"כ גם בש"ץ בעל מום יש להזהר, ועוד יש לחשוש משום 'הקריבהו נא לפחתך' (מלאכי א ח).

והקשה בארץ טובה (שו"ת סי' כה), איך כתב המג"א שראוי להזהר שלא יהיה הש"ץ בעל מום, והרי באותו סימן פסק בשו"ע שסומא כשר להיות ש"ץ, והרי סומא בעל מום הוא, הרי שאין מומים פוסלים בש"ץ.

וכתב לבאר דברי המג"א, שהרי המג"א כתב בסוף דבריו שהטעם שיש לפסול ש"ץ הוא משום 'הקריבהו נא לפחתך'. וכטעם זה כתב גם רש"י בסוגייתנו (ד"ה שנסמית עינה) בביאור הטעם שעוף סומא פסול להקרבה משום מחוסר איבר, שהוא משום 'הקריבהו נא לפחתך'. וכתבו התוספות (ד"ה ושנסמית) שאינו פסול להקרבה אלא כשנחטטה העין, שאז הוא מחוסר איבר.

ואם כן נמצא שפסול 'הקריבהו נא לפחתך' במומים אינו שייך אלא במחוסר איבר, ולכן סומא אינו פסול להיות ש"ץ, כיון שסתם סומא לא נחטטה עינו ואינו מחוסר איבר, ומה שכתב המג"א שיש להזהר בש"ץ בעל מום, הוא באופן שדיבר בו המהרש"ל שהביא המג"א דבריו בתחילה, והוא במי שנפלו זרועותיו שהוא מחוסר איבר, ובאופן זה שייך בו הפסוק 'הקריבהו נא לפחתך' כמבואר בסוגייתנו, ואז אינו ראוי להיות ש"ץ.

[וראה במנחת אברהם בסוגייתנו בדין מחוסר אבר בעוף ועוד אחרונים, שביארו שנחלקו רש"י ותוס' באופן הפסול בעוף סומא ובטעמו, ולדעת רש"י מדובר גם כשלא נחטטה העין, ופסול משום 'הקריבהו נא לפחתך', ועיין במה שביארו שכיון שסומא הוא מום גדול הרי הוא חשוב כמחוסר איבר גם כשלא נחטטה העין. ולפי טעם זה נמצא כדעת התנחומא וסיעתו שכל סומא פסול להיות ש"ץ].

קידוש בין שריחו רע, חומר 'הקריבהו נא לפחתך'

במשנה מבואר שאם מלך קרבן העוף ונמצאת טריפה, אינה ראויה לקרבן. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, שידוע כי כאשר נמצא בקדשים דבר טריפה אסור לאכלו ולא להקריבו, לפי שאנו אומרים בו (מלאכי א ח) 'הקריבהו נא לפחתך' וגו'. **והרמב"ם** לשיטתו, שפסק (איסורי מזבח פ"ב ה"י) שמטעם זה טריפה אסורה בהקרבה.

והנה בגמרא (מנחות ו.) נתבאר מקורות אחרים מפסוקים שמהם למדו שטריפה אינה ראויה להקרבה, ממה שנאמר (יחזקאל מה טו) 'ממשה ישראל', ודרשו שאין מקריבים קרבנות אלא מן המותר באכילה לישראל, יצאה טריפה שאינה ראויה לאכילה, וממה שנאמר במעשר בהמה (ויקרא כז לב) 'כל אשר יעבור תחת השבט' ודרשו חכמים פרט לטריפה שאינה עוברת כיון שחיותה קלושה, ושאר קרבנות נלמדו ממעשר בהמה בגזירה שוה (בכורות נז.), וכן ממה שנאמר (ויקרא א ג) 'מן הבקר' דרשו להוציא את הטריפה.

והקשו האחרונים על **הרמב"ם** למה נטה מהפסוקים שהובאו בגמרא והביא טעם חדש, ממה שנאמר 'הקריבהו נא לפחתך'. בהר המריה (איסורי מזבח פ"ג אות ג) כתב, שאפשר שהרמב"ם סובר שהטעמים שנאמרו בגמרא אינם שייכים אלא בבהמה ולא בעוף, שהרי הפסוק 'מן הבקר' נאמר בבהמה, וגם הפסוק המדבר במעשר שני מדבר בבהמות, וגם בענין הפסוק 'ממשה ישראל' הוכיח שאינו שייך בעוף, עיי"ש, ולכן כתב הרמב"ם טעם נוסף משום 'הקריבהו נא לפחתך' שהוא שייך גם בעוף [ולכן פירשו הרמב"ם בפירוש המשניות כאן, כשעוסקים בפסול טריפה בעוף].

**ובכתב סופר** (שו"ת או"ח סי' פח) כתב, שהרמב"ם הוצרך לטעם 'הקריבהו נא לפחתך', כדי לאסור גם ספק טריפה, שלדעתו ספק דאורייתא אינו אסור אלא מדרבנן, וכן שאר טריפה דרבנן, שאם היינו באים לאסרה רק מכח הפסוקים, לא היינו אוסרים להקריב טריפה דרבנן, כיון שהפסוקים אינם מדברים אלא בדברים האסורים מן התורה. אך כיון שיש בטריפה גם משום 'הקריבהו נא לפחתך', אסור מן התורה להקריב אפילו טריפה דרבנן, כיון שסוף סוף אינה ראויה להבאה לפחתך. ואף על פי שפסוק זה 'הקריבהו נא לפחתך' אינו בתורה אלא בנביאים, הרי הוא חמור יותר מאיסור דרבנן וקרוב לדברי תורה, שהרי נלמד מכתוב בנביא, שהוא דברי קבלה. וכדברי הכתב סופר שאיסור 'הקריבהו נא לפחתך' חמור מאיסורים דרבנן, כתבו גם **במהר"ם שיק** (שו"ת או"ח סי' סז) **ובאבן האזל** (איסורי מזבח פ"ה ה"ט), ולדעתם הוא חמור ממש כשל תורה, כיון שהוא איסור הנלמד מסברא, וסברא היא כדאורייתא.

נידון זה אם איסור 'הקריבהו נא לפחתך' יש בו חומר כשל תורה, נוגע להלכה לענין יין שריחו רע. שהנה בשו"ע (או"ח סי' ערב ס"א) כתב שאין מקדשים על יין שריחו רע. **ובביאור הלכה** (ד"ה אין מקדשין) הביא מחלוקת הראשונים אם בדיעבד יצא ידי חובת קידוש כשקידש על יין שריחו רע, והקשה על דעת הסוברים שהוא מעכב בדיעבד, שיש לעיין בזה, וכי משום 'הקריבהו נא לפחתך' יהיה פסול בדיעבד, הלא אם שחט בהמה כחושה לקרבן יש בזה ג"כ משום 'הקריבהו נא לפחתך' וכמו שפירש רש"י (מנחות סד. ד"ה אפי' נמצאת), ואף על פי כן בודאי יצא בדיעבד בקרבן כזה, והוא הדין לענין קידוש.

אכילת חצי שיעור בגיד הנשה ושלא בבת אחת

**ובפרי מגדים** (יו"ד סי' סה מש"ז סק"ד) הוכיח גם כן מהגמרא בחולין (שם) שסתם אכילה היא בבת אחת, ועל פי זה חידש, שאף על פי שכלל גדול אמרו בכל מאכלות אסורות ששיעור צירוף האכילה הוא עד כדי אכילת פרס, מכל מקום לענין גיד הנשה אינו חייב אלא אם כן אכלו כאחד, שהואיל וחידוש הוא שחידשה התורה שאף על פי שאין טעם בגיד אסור לאכלו, לא נתחדש בו שיעור צירוף כדי אכילת פרס, כמו שאמרו בחולין לענין אבר מן החי, שהואיל וחידוש הוא אינו חייב אלא אם כן אכלו בבת אחת, והביא שכן פסק הרמב"ם באבר מן החי (מאכלות אסורות פ"ה ה"ג-ד, עיין בלחם משנה שם).

ועל פי זה חידש עוד, שמוותר לאכול חצי שיעור גיד הנשה, שהרי עיקר מה שחצי שיעור אסור באכילה מן התורה אף על פי שאין חייבים עליו, מבואר ביומא (עד.) שהוא משום שראוי להצטרף עם חצי שיעור אחר ולבוא לידי שיעור חיוב, ואם כן בגיד הנשה שאם יאכל חצי שיעור לא יוכל להצטרף לחצי שיעור אחר לחייבו על שיעור שלם, שהרי אין איסור בשיעור שלם אלא אם אכלו בבת אחת, אם כן אין איסור בחצי שיעור [ועיי"ש במה שהוסיף להסתפק בזה].

אמנם בעיקר הראיה שהביאו המגן אברהם והפרי מגדים מהגמרא בחולין, שסתם אכילה היא בבת אחת, הקשה **החתם סופר** (חולין קג. ד"ה ועיין, שו"ת או"ח סי' קמ) מהמבואר בסוגייתנו לענין טומאת הבולע כזית מנבילת עוף טהור, שאמרו שהיה מקום לומר שכיון שחידוש הוא שחידשה תורה טומאה בבליעה בלי נגיעה, יטמא גם אם אכל כזית ביותר מכדי אכילת פרס.

ולכאורה לפי המבואר בחולין שסתם אכילה היא בבת אחת, היה מן הדין לומר להיפך, שכיון שטומאת הבולע נבילת עוף טמא חידוש היא, לא יטמא אלא אם כן בלע כל הכזית בבת אחת.

ואיך אמרו כאן להיפך, שכיון שחידוש הוא, יש להגדיל החידוש ולומר שנטמא גם אם אכל ביותר מכדי אכילת פרס. וכן הקשה **במנחת חינוך** (מצוה קסא אות טו), וכתב שכבר עלתה קושיא זו על שולחן גדולי ישראל.

וכתב **החתם סופר** שמחלוקת הסוגיות היא, שהסוגיא בחולין סוברת שסתם אכילה היא בכזית בבת אחת, וחידשה ההלכה למשה מסיני שאפשר גם בצירוף כדי אכילת פרס, ולכן באבר מן החי והוא הדין בכל מקום שהוא חידוש אין לך בו אלא חידוש, וצריך להכניס כולו לתוך פיו.

וסוגייתנו סוברת שסתם אכילה היא בכל שהוא, וגם כשאוכל ביותר מכדי אכילת פרס [ואינו אוכל כזית] יתחייב, וחידשה ההלכה למשה מסיני שצריך לאכול בכדי אכילת פרס כזית, ולכן סוגייתנו סוברת שבדברים שיש בהם חידוש די באכילה ביותר מכדי אכילת פרס [או אף בלי אכילת כזית].

ודברי המג"א הם רק בדעת הסוגיא בחולין. וכ"כ **באבן ישראל** (שו"ת ח"ז סי' סג.) [ועי"ש במה שכתב בשבח פסח (שם) בדחיית הראיה מהסוגיא בחולין].

בני מעיים בבהמה טהורה הנראים כבהמה טמאה

בבני המעינים של הבהמות יש חלק המלוכף ומוקף זה לפנים מזה כעיגול, כמו נחש שנכרך, והוא נקרא 'הדרא דכנתא' (רמב"ם שחיטה פ"ו הי"ג). ובמדינת רוסיה היה מצוי במיעוט מהבהמות שינוי בהדרא דכנתא, שבמקום שיעמוד מעוגל היה עומד כמין עולה ויורד, והטבחים קוראים לזה 'חזירשה מנוסה', כיון שדרכם של החזירים היא שכך עומד אצלם ההדרא דכנתא, ודנו הפוסקים אם הבהמות הללו נטרפות על ידי כך, כיון שהוא שינוי מדרך ברייתם.

**בטוב טעם ודעת** (שו"ת קמא סי' עג) דן הרב השואל להכשיר בהמות אלו בהיתר חדש, שכיון שבחזירים הדרך היא כן, הרי זה דומה למה שהתירו בעינוניתא דוורדא בכל החיות משום שדרכם של חיות ברא בכך, וכמו שהובא לעיל מדברי הרא"ש, והרי חזיר הוא מין בהמה לענין כלאים כמבואר במשנה (כלאים פ"ח מ"ו), ואם כן כיון שדרך ההדרא דכנתא בחזיר להיות כן, יש להכשיר בכל הבהמות שההדרא דכנתא שלהם היא כך. והעיר בזה מהמבואר בסוגייתנו שאין כל הבהמות מין אחד, ואין לומדים מזה על זה.

ובטוב טעם ודעת כתב ביישוב הקושיא מסוגייתנו על דברי הרא"ש, על דרך התירוץ שהובא לעיל מדברי מהר"ם בריסק, שלענין הדינים אנו אומרים שכל העופות נחשבים מין אחד שהרי אנו רואים שהתורה התירה את שחיטת כולם בסימן אחד, וכיון שעשאן הכתוב מין אחד לענין דיני שחיטה, יש ללמוד דיני מליקה אלו מאלו בעופות. ובהמות שלא מצאנו שהכתוב עשאן מין אחד, אין למדים אלו מאלו. אבל הרא"ש מדבר בענין טבע הבהמות, ולענין טבע הבהמות אין לדמות העופות אלו לאלו, אבל בהמות טהורות מדמים אותן אלו לאלו.

אך כתב בטוב טעם ודעת, שאף על פי שלפי זה נמצא שבהלכות טריפות התלויים בטבע הבהמות יש לדמות הבהמות אלו לאלו, אין להתיר מכח סברא זו בהמות שההדרא דכנתא שלהם עומדת כמו אצל החזירים, כיון שיש לומר שהבהמות הטמאות חלוקות בטבען מן הטהורות, שהרי אנו רואים שהתורה התירה את הטהורות ואסרה את הטמאות, ותלתה את סימני הטהרה והטומאה בחילוקים שבגופם, במעלה גרה ומפריס פרסה, ואם כן יש לומר שהבהמות הטמאות משונות בגופן וטבען מן הטהורות ולכן הן אסורות באכילה. וביאר שאם נאמר שעיקר דין טריפות תלוי רק בחיי הבהמה, אז היה מקום לומר שכיון שאנו רואים שהחזיר חי כן, מוכח שאפשר לחיות בדרך זו ואף הטהורה אינה טריפה, אך כיון שעיקר דין טריפות אינו תלוי אם חי הוא אם לאו כמבואר בפמ"ג (יו"ד סי' לג מש"ז סק"ד), אם כן מה שההדרא דכנתא עולה ויורדת בחזיר אינה ראייה להתיר בהמות טהורות שההדרא דכנתא שלהם עולה ויורדת, שהרי יש לומר שבאמת מטעם זה החזיר אסור באכילה. ואין ללמוד טהור מטמא לענין איסור והיתר כלל, ובפרט להקל על המתיר להביא ראייה. וע"ע במה שכתב בזה בפתחי תשובה (יו"ד סי' מו סק"ג).

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757



כפתור

שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומאי לא יבדיל אין צריך להבדיל

איתא (ילק"ש לך לך רמז עז) שמבדילין בעולת העוף ואין מבדילין בחטאת העוף, יש לומר דהנה אמרו ז"ל (ויק"פ פ"ז) שעולה באה על הרהור הלב, ויש לדקדק הלוא הרהור הוא במחשבה שהיא במוח, ולמה חכז"ל אמרו בכל מקום הרהור הלב, וגם בלישנא דקרא הכי הוא, 'וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום' (בראשית ו' ה), הלוא דבר הוא. ונראה מזה דהנה מחשבות אדם כים נגרש השקט לא יוכל, וכל רגע ורגע בלי הפוגות כלבוש יחלופו, וזה איננו ביד האדם לעצור בעד המחשבה שלא יעלה על מחשבתו מה שאינו ראוי, וע"כ איננו שייך לומר שיש בזה חטא, שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, אלא העיקר שלא יהא האדם משים המחשבה אל לבו להרהר בה, וכמו ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה פירוש הדברים (במדבר טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' שהוא מלשון (שם יג) 'וישובו מתור הארץ', היינו שלא ירגל ויפשפש במחשבה זו אלא יסלקה תיכף מחשוב בה, עכ"ד, כי זה מביא שימצא הדבר חן בעיניו, וכן ה"י בחטא הראשון שהנחש פיתה את חוה ושמה הדברים אל לבה ומצאו הדברים חן בעיניו, כמ"ש (בראשית ו' ג) 'ותרא האשה כי טוב' וגו' שהוא מלשון (כתובות קט) רואה אני את דברי אדמו"ר, וע"כ יצדק מאד לכנות את הרהור במחשבות הלב ולא במחשבות המוח, כי במחשבת המוח עדיין אין בו חטא אלא כאשר תבוא המחשבה אל הלב והתעורר הלב לרגלי המחשבה, אז צריך כפרה, וזהו שעולה באה על הרהור הלב ולא על מחשבת המוח. ונראה לומר שלזה בא הרמז שמבדילין בעולת העוף, היינו שצריך שיהא הראש שבו עלתה המחשבה נבדל מהגוף שבו הלב, וגם בעולת בהמה אף שאין חותך את המפרקת ואינו מבדיל כבמשנה (פ"ד דתמיד) חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו ומכלל שעדיין ה"י תלוי בבהמה, מכל מקום אמרו ז"ל (חולין כז) שאין הראש בכלל הפשט שכבר הותז בשחיטה, הרי שנחשב שהסיר את הראש בשחיטה, משום שכבר חתך את שני הסימנים, שוב אינו נחשב חיבורו חיבור, וכן הדין בעוף שאחר שהבדיל בשני סימנים יצא, ובחטאת אינו מבדיל היינו שאינו חותך אלא סימן אחד ואם חתך שני הסימנים אף שעדיין העור קיים נקרא שהבדיל, עיי"ש. וע"כ הא דמבדילין בעולת העוף הוא הרמז שצריך שהמחשבה הרעה לא תחדור לתוך הלב, אבל חטאת העוף אינו מבדיל שחטאת באה על השוגגין שהיו בלי ידיעה שמשכנה במוח, ולזה צריך כפרה מחמת שמעשיו היו נפרדין ממחשבתו, כי כל מעשה האדם צריך להיות על פי הוראת השכל, והעושה מעשיו בלי הוראת השכל ממציאין לו חטא בשוגג. וזהו הענין שכל השוגגין צריכין כפרה, שאלמלי היו מעשיו תמיד על פי הוראת השכל לא היה מזדמן לפניו חטא אשר יחטא בו, על כן אין מבדילין בחטאת העוף. ודוקא בחטאת בהמה דאין השחיטה כשרה בסימן אחד מוכרח להבדיל דאל"ה לא היה מפיך חיותא, אבל עוף דמפיך חיותא בסימן אחד ונכשרה המליקה שוב אין מבדילין, להורות שצריך שהלב יתנהג ע"פ הוראת השכל, ואף שבין המביאים חטאת העוף נמצא גם שבועת העדות שמביאין על הזדון כשגגה כפ"ב דכריתות, מכל מקום כולם המנויין כאן כתיב בהו ונעלם, ואפשר דהיינו טעמא דר"א בר"ש דאמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומאי לא יבדיל אין צריך להבדיל, משום דדייק לה משבועת העדות וקסבור דעל הכלל כולו יצא בכולם לאו מהאי טעמא היא, והציווי הוא רק להבדיל בעולה ומטעם הנ"ל.

# מבצע אדיר לרגל הוצאת תלמוד ירושלמי מהדורת פריעדמאן

הוגה  
ופוסק  
עפ"י כת"י

מדור שינוי  
נוסחאות

רבבות  
ציונים  
ומקורות

ביאור  
הגר"א  
בהגהה  
מכת"י

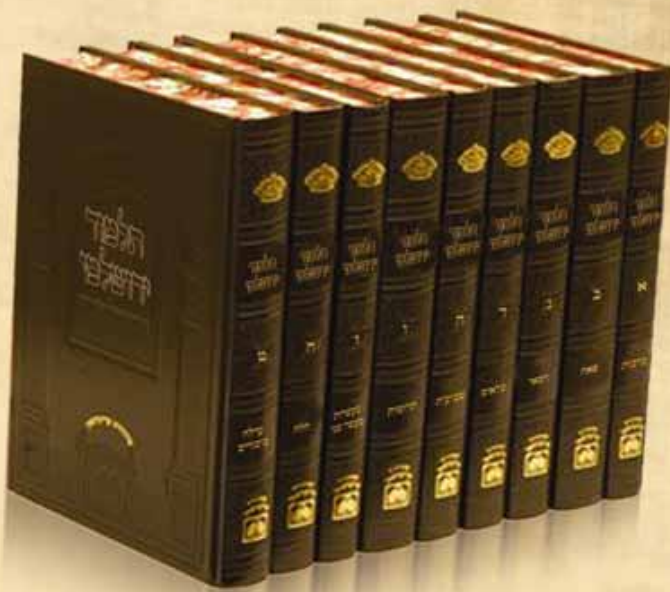
ר"ש  
סליראו  
בעריכה  
מחדשת

ילקוט  
ביאורים  
ערוך  
סביב הדף

פירוש  
של הגאון  
הגדול רבי  
חיים קנייבסקי  
שליט"א

מדור  
ילקוט  
תוס'

עימוד  
מפואר  
ומאיר עינים



## המהדורה המורחבת

**סדר זרעים 9 כרכים**

בתוספת: ביאורי וחידושי הראשונים,  
קובץ ביאורים, תוספתא ועוד  
הוספות רבות ונכבדות.

**599 ₪**

במקום ~~990 ₪~~



## מהדורה עם הרבה הוספות

**סדר זרעים 3 כרכים**

**199 ₪**

במקום ~~330 ₪~~

המבצע עד ל"ב שבט תשע"א בלבד!



להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות  
**מוקד הזמנות: 1800-22-55-66**